

en fiscaalrechtelijke bedenkingen bij het finaal verrekeningsbeding en het alsof-beding in het huwelijkscontract van scheiding van goederen”, *Liber amicorum Roger Dillemans*, Antwerpen, Kluwer, nr. 28, p. 448);

Overwegende dat de verreken-vordering ingevolge het kwestieus alsof-beding, met het totale vermogen als verreken-massa, weliswaar niet enkel de tegenwaarde van aanwinsten betreft, maar ook van alle voorhuwelijkse goederen en goederen tijdens het huwelijk om niet verkregen; Dat in de mate dat de vordering niet groter is dan de tegenwaarde van de totaliteit der aanwinsten, er geen probleem rijst; Dat in de mate dat de vordering groter is dan de tegenwaarde der aanwinsten en deze ook betrekking heeft op de inbreng door de vooroverledene, de vraag rijst of de vordering voor dit surplus dat boven de totaliteit der aanwinsten uitkomt, ook nog als een huwelijksvoordeel kan worden gekwalificeerd; Dat er hier niet alleen geen sprake kan zijn van een schenking gelet op het aleatoir karakter van de verreken-vordering, doch ook omwille van het feit dat de algehele gemeenschap en het alsof-beding in economisch opzicht exact op het zelfde neerkomen, waarbij het ene een zakenrechtelijk karakter heeft en het andere een louter verbintenissenrechtelijk karakter; Dat er enkel sprake zal zijn van een schenking, wanneer het in artikel 1464 B.W. voorzien plafond, zij het zakenrechtelijk via de gemeenschap, zij het economisch via een verreken-vordering wordt overschreden (A. VERBEKE, “Het alsof-beding in gevaar?”, *Not. Fisc. M.* 2003, nr. 28, p. 204);

Overwegende dat uit de aangiften van nalatenschap niet blijkt dat er kinderen uit een ander bed waren; Dat het huwelijk anderzijds amper één jaar heeft geduurd; Dat derhalve mag worden aangenomen dat er niet veel huwelijkse aanwinsten zijn geweest en dat het vermogen van de vooroverleden man van appellante grotendeels uit inbreng bestond; Dat de verreken-vordering bijgevolg onbelast is in de mate dat zij op niet meer betrekking heeft dan de waarde van alle aanwinsten en de helft van de inbreng van de man;

Dat, aangezien de vordering maar een verrekening betreft ten aanzien van de helft van het totale vermogen, deze nooit boven het in artikel 1464 B.W. (dat als algemene regel inzake huwelijksvoordelen geldt) genoemd plafond, hetzij de tegenwaarde van de totaliteit van de aanwinsten alsook het surplus boven alle aanwinsten dat de tegenwaarde vormt ten belope van de helft van de inbreng door de vooroverleden echtgenoot (A. VERBEKE, “Het alsof-beding in gevaar?”, *Not. Fisc. M.* 2003, nr. 47, p. 208), kan uitkomen en derhalve onbelast is;

Overwegende dat derhalve dient te worden besloten dat de belaste verreken-vordering, ongeacht de vraag of het kwestieus alsof-beding naar Nederlands dan wel naar Belgisch recht dient te worden gekwalificeerd, in geen van beide hypothesen als een schenking kan worden

beschouwd en dan ook niet aan de heffing van successierechten kan worden onderworpen; Dat het hoger beroep dan ook gegrond voorkomt;

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Gelet op artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935;

Recht doende op tegenspraak,

Verklaar het hoger beroep ontvankelijk en gegrond;

Vernietigt dienvolgens het bestreden vonnis, en opnieuw recht doende,

Verklaart de oorspronkelijke vordering van appellante ontvankelijk en als volgt gegrond;

Vernietigt derhalve het dwangbevel in verband met de aanvullende aanslag in de successierechten *d.d.* 14 maart 2000 met betrekking tot de nalatenschap van wijlen de heer L. B. ten bedrage van 332.088,55 EUR (13.396.419 BEF), alsook de beslissing *d.d.* 24 januari 2002 van waarnemend eerstaanwezend inspecteur waarbij het bezwaarschrift van 21 april 2000 tegen de hierboven vermelde aanslag in de successierechten werd afgewezen;

Veroordeelt de Belgische Staat om alle ten onrechte betaalde belastingen in hoofdstom en interest aan appellante terug te betalen;

Veroordeelt de Belgische Staat tevens tot de kosten van beide aanleggen, begroot aan de zijde van appellante op driehonderd tweeënveertig euro en negen cent (342,09 EUR) voor rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg en vierhonderd zesenvijftig euro en twaalf cent (456,12 EUR) voor rechtsplegingsvergoeding hoger beroep.

NOOT: HET ALSOF-BEDING GERED!

1. EEN MIJLPAALARREST

In een vonnis van 2 mei 2003 van de Antwerpse rechtbank werd een alsof-beding bij een stelsel van scheiding van goederen bij overlijden aangemerkt als een belastbare gift. (1) Ik heb deze uitspraak in dit tijdschrift bekritiseerd en de hulp ingeroepen van het Hof van Beroep. Deze bede is beantwoord met het bovenstaande arrest van 5 oktober 2004 van het Hof van Beroep te Antwerpen.

1. Zie A. VERBEKE, “Het alsof-beding in gevaar?”, *Not. Fisc. M.* 2003, 199-208.

Het beroep tegen voornoemd vonnis wordt over de ganse lijn gegrond verklaard. Het alsof-beding is gered. Het Hof van Beroep geeft in een omstandig en uitvoerig gemotiveerd arrest voor de allereerste keer een stevige theoretische onderbouw voor de civielrechtelijke kwalificatie van vorderingen uit verrekeningsbedingen in het Belgische recht. Het is dan ook niet overdreven om te spreken van een mijlpaalarrest.

2. ALSOF-BEDING

Het voorliggende verrekeningsbeding is een beding tot verrekening alsof de echtgenoten gehuwd waren onder het Nederlandse wettelijk stelsel van de algehele gemeenschap van goederen.

Het Hof bepaalt aldus dat de verrekeningsmassa bij dergelijk alsof-beding bestaat uit alle goederen die de echtgenoten bezitten, zowel op naam van de man als op naam van de vrouw, zowel van voor als van tijdens het huwelijk, zowel verkregen onder bezwarende titel als via schenking, erfenis of testament. Tevens beslist het Hof terecht dat bij dergelijk verrekeningsbeding enkel een verbintenisrechtelijke vordering ontstaat en er geen sprake is van een zakenrechtelijk gemeenschappelijk vermogen.

3. KWALIFICATIE VAN DE VERREKENINGSVORDERING

Of de vordering uit verrekening een huwelijksvoordeel ten bezwarende titel dan wel een schenking is, is niet alleen civielrechtelijk van groot belang (in verband met de erfrechtelijke reserve) maar ook fiscaal. Nu het fictieartikel 5 W. Succ. terzake immers niet van toepassing is, hangt de belastbaarheid van de vordering af van de civielrechtelijke kwalificatie. Belasting bij overlijden is enkel aan de orde in de mate dat de vordering een schenking uitmaakt.

4. STELSEL VAN SCHEIDING VAN GOEDEREN EN HUWELIJKSVOORDEEL

Wij kennen geen uitdrukkelijke wettelijke bepalingen inzake de kwalificatie als huwelijksvoordeel in stelsels van scheiding van goederen. Dit betekent volgens het Hof niet dat er enkel bij stelsels van gemeenschap sprake zou zijn van huwelijksvoordelen. Uitermate belangrijk is de volgende overweging van het Hof die volledig aansluit bij de bevindingen van de eminente auteur Professor H el ne CASMAN in haar proefschrift uit 1976(2):

“Dat er, inderdaad, sprake is van een huwelijksvoordeel, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel, telkens een echtgenoot een voordeel bekomt uit de werking, samenstelling of verdeling van het huwelijksvermogensstelsel, waarbij deze echtgenoot huwelijksaanwinsten verkrijgt, ook al zijn dit alle aanwinsten (voor zover er geen

kinderen zijn uit een vorig huwelijk, in welk geval de kwalificatie huwelijksvoordeel bij toepassing van artikel 1465 B.W. tot de helft der aanwinsten beperkt wordt) of ook al vallen deze aanwinsten niet in een gemeenschappelijk vermogen. (..)

Dat derhalve ook in een stelsel van scheiding van goederen een huwelijksvoordeel voorligt telkens een beding ertoe leidt dat de langstlevende de helft dan wel alle aanwinsten (behoudens bij kinderen uit een ander bed) verkrijgt.”

5. HET BEGRIP AANWINSTEN

Uit bovenstaande kwalificatie blijkt het belang van het begrip aanwinsten. Ook daarop geeft het Hof van Beroep in zijn mijlpaalarrest een duidelijk antwoord:

“Dat de aanwinsten alle goederen zijn tijdens het huwelijk verworven onder bezwarende titel, waarvan niet wordt bewezen dat zij een belegging of wederbelegging uitmaken van tegenwoordige of toekomstige goederen.”

6. KWALIFICATIE VAN VERREKENINGSVORDERING BETREFFENDE AANWINSTEN

De combinatie van deze twee overwegingen moet dan ook noodzakelijk leiden tot de conclusie dat de verrekeningsvordering die betrekking heeft op de tegenwaarde van huwelijksaanwinsten altijd als een huwelijksvoordeel moet worden beschouwd (behoudens kinderen uit een ander bed waar dit enkel geldt ten belope van de helft der aanwinsten). Opnieuw is het Hof duidelijk en precies:

“Dat de verrekeningsvordering van een echtgenoot krachtens een finaal verrekeningsbeding of krachtens een alsof-beding, hoe ook geformuleerd en onder welke modaliteiten ook, dan ook nooit als een schenking kan worden beschouwd voor zover hetgeen de vorderingsgerechtigde echtgenoot krachtens de participatievordering ontvangt, toegevoegd aan zijn eigen aanwinsten, niet meer bedraagt dan de waarde van de totaliteit van de aanwinsten van beide echtgenoten samen (of de helft daarvan indien er kinderen zijn uit een vorig huwelijk).”

7. KWALIFICATIE VAN VERREKENINGSVORDERING BETREFFENDE MEER DAN AANWINSTEN

Tot zover de aanwinsten. Maar hoe zit het met de inbreng (term geldend in het raam van stelsels van gemeenschap)? Dit zijn tegenwoordige (voorhuwelijks) of toekomstige goederen (verkregen via schenking, erfenis of testament) van de vooroverleden echtgenoot. In de mate dat dergelijke goederen voor verrekening in aanmerking komen, en derhalve bij de verrekeningsvordering worden betrokken, is de vraag naar de kwalificatie als huwelijksvoordeel of schenking door het bovenstaande (dat immers enkel betrekking had op de aanwinsten) nog niet beantwoord. Ook hier biedt de wetgever

2. H. CASMAN, *Het begrip huwelijksvoordelen*, Antwerpen, Maklu, 1976.

met de artikelen 1464-1465 B.W. strikt genomen slechts een houvast voor gemeenschapsregimes, en dus niet voor het geval van een verrekeningsvordering bij uitsluiting van gemeenschap.

In zijn logisch opgebouwde arrest komt het Hof ook tot deze vraag. Het kwestieuze alsof-beding heeft immers het totale vermogen van de echtgenoten als verrekeningsmassa, en betreft dus niet enkel de tegenwaarde van de aanwinsten, maar ook van alle voorhuwelijkse goederen en goederen tijdens het huwelijk om niet verkregen. Het Hof herhaalt dat er geen probleem rijst in de mate dat de vordering niet groter is dan de tegenwaarde van de totaliteit der aanwinsten. De vraag rijst echter wat er moet gebeuren in de mate dat de vordering groter is dan de tegenwaarde der aanwinsten en deze ook betrekking heeft op de inbreng door de vooroverledene. Kan de vordering voor dit surplus dat boven de totaliteit der aanwinsten uitkomt nog als een huwelijksvoordeel worden gekwalificeerd?

De theorie van Casman, waarrond zich een ruime meerderheid schaart (bevestigd door het arrest van 5 oktober 2004), beperkt zich tot de aanwinsten. Het voorliggende probleem van de verrekeningsvordering die betrekking heeft op inbreng, is nauwelijks bestudeerd. Ik heb daaromtrent een analoge toepassing van artikel 1464-1465 B.W. bepleit.⁽³⁾ Aldus is de vordering die betrekking heeft op de helft van de inbreng van de overleden echtgenoot, voor zover er geen kinderen zijn uit een ander bed, naar analogie van artikel 1464 B.W., ook een huwelijksvoordeel, en dus onbelastbaar.

Voor het eerst diende een hoge rechterlijke instantie op dit punt een uitspraak doen. Het Hof van Beroep te Antwerpen onderschrijft de analoge toepassing van artikel 1464-1465 B.W. Het Hof beslist in twee alweer haarfijne overwegingen.

In een eerste overweging benadrukt het Hof de economische gelijkens tussen het alsof-beding en de algehele gemeenschap:

“Dat er hier niet alleen geen sprake kan zijn van een schenking gelet op het aleatoir karakter van de verrekeningsvordering, doch ook omwille van het feit dat de algehele gemeenschap en het alsof-beding in economisch opzicht exact op hetzelfde neerkomen, waarbij het ene

een zakenrechtelijk karakter heeft en het andere een louter verbintenissenrechtelijk karakter.”

Daaruit volgt bijna noodzakelijkerwijze de analoge toepassing van artikel 1464 B.W., zo blijkt uit de tweede overweging:

“Dat er enkel sprake zal zijn van een schenking, wanneer het in artikel 1464 B.W. voorzien plafond, zij het zakenrechtelijk via de gemeenschap, zij het economisch via een verrekeningsvordering wordt overschreden.”

8. ALGEMENE REGEL

Verder in het arrest bevestigt het Hof dat *artikel 1464 B.W. geldt als een algemene regel inzake huwelijksvoordelen*, en dus niet kan worden beperkt tot stelsels van gemeenschap van goederen, maar evenzeer van toepassing is op bedingen in stelsels van scheiding van goederen. Dit is een zeer belangwekkende uitspraak die voor het eerst duidelijkheid en klaarheid schept op dit vlak.

Dit alles leidt dan tot de zeer duidelijke vuistregel:

“Dat de verrekeningsvordering bijgevolg onbelast is in de mate dat zij op niet meer betrekking heeft dan de waarde van alle aanwinsten en de helft van de inbreng van de vooroverleden echtgenoot.”

9. CONCLUSIE

Het Antwerpse Hof van Beroep heeft een scherpe analyse gemaakt van een verrekeningsvordering. Een dergelijk onderbouwd en gemotiveerd arrest is in deze materie een ongekende primeur.

Bijgevolg ligt een huwelijksvoordeel voor bij een verrekeningsvordering die betrekking heeft op huwelijksaanwinsten, en wel voor de totaliteit, evenals voor de vordering betreffende aanbrengsten (tegenwoordige en toekomstige goederen), maar dan slechts voor de helft. Zijn er kinderen uit een ander bed, dan is de vordering maar een huwelijksvoordeel ten belope van de waarde van de helft der aanwinsten.

Alain Verbeke
Gewoon Hoogleraar K.U. Leuven en Universiteit Tilburg,
Advocaat bij GREENILLE te Brussel

3. A. VERBEKE, *l.c.*, *Not. Fisc. M.* 2003, nr. 28, 204.